

VII ГЕРЕТІВСЬКІ ЧИТАННЯ

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА
ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

22 вересня 2023 року

Тернопіль 2023

УДК 08:001+37+908(477)

С 58

С 58 Сьомі Геретівські читання: наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 22 вересня 2023 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. 393 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «VII Геретівські читання», що приурочена 85 річниці від дня народження Ігоря Герети, проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 22 вересня 2023 р.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 7 від 31 серпня 2023 р.)*

УДК 08:001+37+908(477)

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2023

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

VII ГЕРЕТІВСЬКІ ЧИТАННЯ

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ
МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

22 вересня 2023 року

З М І С Т

ЗАГАЛЬНОМЕТОДОЛОГІЧНІ ПРАЦІ ТА НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КООРДИНАТАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

<i>Аврамкіна Я. С., Тітаренко С. А.</i> Ментальне здоров'я дітей дошкільного віку: проблеми та можливості.....	с. 8
<i>Алексєєва Н. Р., Смолянук Н. М.</i> Формування соціальної компетентності молодших школярів.....	с. 13
<i>Бабійчук Т. В.</i> Матеріали до заняття літературного клубу за романом «Тіні в маєтку Тарновських» Володимира Даниленка.....	с. 16
<i>Бабовал Н. Р., Бабовал Д. С.</i> Тайм-менеджмент як засіб удосконалення професійної діяльності педагога.....	с. 21
<i>Вамуш А. А.</i> Світоглядна символіка у металевих прикрасах населення Прикарпаття у давньоруський час	с. 26
<i>Виходцева К. Ю., Тітаренко С. А.</i> Психолого-педагогічні умови виховання толерантності у дітей дошкільного віку.....	с. 30
<i>Вінник Н. Д., Коленко В. В.</i> Особливості девіантної поведінки підлітків під час воєнного стану: експериментальний аспект.....	с. 33
<i>Вітенко І. М.</i> Формування інноваційного освітнього середовища як вектор якісної освіти в умовах сучасних викликів.....	с. 38
<i>Волянук Б. О.</i> Цілюще джерело Степана Джуровського.....	с. 42
<i>Гайда В. Я.</i> Особливості STEM-орієнтованого освітнього середовища закладу загальної середньої освіти.....	с. 49
<i>Гала А. П.</i> Володимир Гнатюк – збирач народної творчості	с. 53
<i>Галатюк Т. Ю.</i> Засоби інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні методологічної культури учнів.....	с. 58
<i>Галатюк Ю. М.</i> Акмеологічна стратегія формування професійної компетентності учителя фізики Нової української школи.....	с. 63
<i>Ганаба С. О.</i> Особливості спілкування в освіті як проєктна рамка розвитку процесів соціальної інтеграції й злагоди.....	с. 68
<i>Глядик М. Б.</i> Самоствердження власної особистості, права бути собою у контексті реалізації повноцінних моральних відносин.....	с. 73
<i>Гринюка Б. М., Гринюка Х. М.</i> Розвиток Пліснесько-Підгорецького монастиря в XVII ст.....	с. 79
<i>Гудз М. С.</i> «Любити. Вірити і жити». Особливості художнього світу Олександра Смика.....	с. 84
<i>Гуріна С. С., Смолянук Н. М.</i> Особливості формування здорового способу життя у молодших школярів.....	с. 88
<i>Давидюк Л. В.</i> Вивчення роману Джона Бойна «Хлопчик у смугастій піжамі» на уроках літератури в 7 класі.....	с. 91

<i>Данилюк М. М.</i> Математика в освітньому контексті: від Тернопільщини до світового рівня.....	с. 96
<i>Демчук О. П.</i> Гіпердинамічний та гіподинамічний синдром як вторинні прояви мінімальної мозкової дисфункції.....	с. 101
<i>Дем'янюк О. Й.</i> Роль полковника Марка Безручка в обороні Замостя.....	с. 106
<i>Драбич Т. В.</i> Розвиток вмінь зі словотвору у дошкільників із третім рівнем загального недорозвитку мовлення.....	с. 110
<i>Жизномірська О. Я.</i> Формування стресостійкості особистості педагога: психологічний дискурс.....	с. 116
<i>Зінько В. В.</i> Особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення третього рівня.....	с. 119
<i>Кавецький В. Є., Кавецька Р. Є.</i> Особливості організації діяльності команди супроводу дитини з ООП в умовах воєнного стану.....	с. 122
<i>Книш І. В., Бойченко М. А.</i> Трансформація ціннісної європейської освітньої парадигми (за даними сучасних досліджень).....	с. 127
<i>Кожолянко О. Г.</i> Професор Кожолянко – дослідник етнографії Буковини II половини ХХ – поч. ХХІ ст.....	с. 135
<i>Козир М. В.</i> Консультативна діяльність як професійний вектор коуча в освіті дорослих.....	с. 138
<i>Коненко Л. Б., Іваночко О. В.</i> Застосування технологій візуалізації інформації в освітньому процесі початкової школи.....	с. 143
<i>Корман М. М.</i> Емоційна компетентність педагога як основа взаєморозуміння в учнівському колективі.....	с. 149
<i>Коротюк З. М., Мерена Н. М., Ярмолицька С. О.</i> Резильєнтність – важливий ресурс особистості під час війни.....	с. 153
<i>Костюк С. В.</i> Два «Практичні» листи Степана Пахолка, адресовані Ігореві Гереті.....	с. 159
<i>Костюк Ю. В.</i> Впровадження інтелектуальних систем у процес оцінки ризиків інформаційної безпеки в безпроводових мережах.....	с. 162
<i>Кравцова І. В.</i> Єврейський меморіальний садово-парковий ландшафт міста Умань.....	с. 167
<i>Кухтяк С. Б.</i> Особливості патріотичного виховання молодших школярів..	с. 172
<i>Левицький В. Е.</i> Окремі клінічні особливості психічного інфантилізму.....	с. 175
<i>Леськів О. К., Ящик О. Б.</i> Ігрові технології як одна із форм навчально-виховного процесу в школі.....	с. 180
<i>Лига М. М.</i> Володимир Гнатюк – визначний український фольклорист.....	с. 189
<i>Лунаренко С. Є.</i> Дитинство і дитина в античному світі.....	с. 195
<i>Магера Т. В.</i> Вплив громадських організацій на формування громадянської компетентності сучасного школяра.....	с. 200
<i>Малієнко Ю. Б.</i> Багатоаспектність поняття «культура» у змісті державного стандарту базової середньої освіти.....	с. 203
<i>Маркевич Т. М.</i> Життєвий і творчий шлях Мирослава Коцюлима (за документами і матеріалами Державного архіву Тернопільської області).....	с. 205

<i>Мартинів М. А.</i> Кадровий потенціал Тернопільського інституту удосконалення вчителів 1950–1960-х рр.....	с. 210
<i>Мисик В. С.</i> Україноцентриська версія циркумпонтійської зони походження індоєвропейців.....	с. 216
<i>Миць О. В.</i> Бойові літаки Першої світової війни – найновіша військова технологія свого часу – в контексті порівняння їх із найновішою сучасною технологією війни – ударними БПЛА: спільні та відмінні ознаки у стратегії й тактиці застосування.....	с. 221
<i>Мороз Т. В.</i> «Дуже талановитий полеміст у дуже делікатній справі»: Іван Пулюй про Святе Письмо українською мовою.....	с. 235
<i>Мочук О. Б.</i> Вплив ІКТ на визначення діджитал-реальності у виховній роботі.....	с. 240
<i>Непіненко Л. П., Дем'янишина С. В.</i> Роль критичного мислення у формуванні національної ідентичності курсантів Національної гвардії України в умовах російсько-української війни.....	с. 249
<i>Олексюк О. Р.</i> Вплив технологій штучного інтелекту на освітнє середовище.....	с. 254
<i>Пантелеймонова Т. Г.</i> Модель формування професійної компетентності майбутніх магістрів хімії.....	с. 258
<i>Полянський Ф. І.</i> Родина командира УПА-Північ Дмитра Клячківського: за матеріалами держархіву Тернопільської області.....	с. 261
<i>Пометун О. І.</i> Як працювати з електронною версією підручника з історії та громадянської освіти у п'ятому класі.....	с. 265
<i>Ремех Т. О.</i> Проектна діяльність учнів на уроках інтегрованого курсу «Досліджуємо історію і суспільство».....	с. 269
<i>Ремех Т. О., Пишко О. Л.</i> Краєзнавчий матеріал на уроках історії та в позакласній роботі як основа формування громадянина-патріота в закладі загальної середньої освіти.....	с. 275
<i>Салагуб Л. І.</i> Методи, прийоми та технології навчання здобувачів і здобувачок освіти (<i>авторський підхід Салагуб Л. І. до формування екологічної компетентності</i>).....	с. 280
<i>Сєрова Г. В.</i> Інтеграція як провідний підхід до структурування змісту суспільствознавчої освіти в українській школі у 20-х–30-х рр. ХХ століття.....	с. 284
<i>Сиротюк В. П., Смолянюк Н. М.</i> Формування логіко-математичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.....	с. 289
<i>Сисак А. Б., Ожга М. М.</i> Актуальні проблеми використання програмних засобів комп'ютерної графіки.....	с. 293
<i>Снегір'ова В. В.</i> Психологічні втрати школярів в умовах воєнного часу та спроби їх подолання на уроках зарубіжної літератури.....	с. 297
<i>Собченко Т. М., Федоренко В. В.</i> Небезпека у цифровому просторі.....	с. 302
<i>Стрийвус Н. Б., Герасимчук Г. І.</i> Внесок Левка Крупи в національне відродження рідного краю (до 80-річчя від дня народження).....	с. 305

Сулима О. Я. Блаженний священномученик Зеновій Ковалик (за документами та матеріалами Державного архіву Тернопільської області)...	с. 310
Теляга Г. А. Популяризація історико-культурних об'єктів за допомогою соціальних мереж.....	с. 315
Тернова Н. В. Форми організації краєзнавчої роботи з дітьми дошкільного віку.....	с. 319
Титаренко А. А. Технології формування професійного іміджу майбутніх керівників закладів освіти.....	с. 325
Титаренко С. А., Сосновенко Н. В. Особливості психодіагностики дітей раннього віку.....	с. 329
Федунович-Швед О. Т. Іван Франко і Микола Лукаш: спільні підходи до відтворення лексичної спадщини староукраїнської доби.....	с. 335
Фідкевич О. Л. Сутність металінгвістичної компетентності як складової багатомовної комунікативної компетентності та дидактичні умови її формування.....	с. 340
Харламов М. І., Ващук Т. С. Витоки соціальної роботи за часів періоду хрещення Київської Русі.....	с. 344
Хома С. О. Формування української національної ідентичності здобувачів освіти через використання сторітелінгу. Ігор Герета–патріот, громадянин...	с. 347
Хорошев О. М. Наукова та просвітницька діяльність Дмитра Яворницького.....	с. 353
Хун Женьлун Функції музично-просвітницької діяльності вчителя музичного мистецтва.....	с. 356
Чайка В. І. Матеріали Державного архіву Тернопільської області по відбудові замку XVII століття в місті Збаражі в міжвоєнний період.....	с. 359
Черній О. В. Особливості психологічної готовності педагогів до супроводу дітей із особливими освітніми потребами.....	с. 362
Чиж О. Ф. Креативність як ресурсний потенціал особистості.....	с. 367
Шевчишена О. В. Особливості надання вчителем психологічної допомоги школярам в умовах воєнного/післявоєнного стану країни.....	с. 370
Юровчик В. Г. Алгоритми дослідження лісових ресурсів і лісового господарства Волинської області.....	с. 375
Яворський А. Р. Профілактика викривлення правосвідомості дітей та підлітків.....	с. 379
Яценко Т. О. Шкільний курс літератури в реаліях НУШ: зміст, навчально-методичне забезпечення, особливості вивчення.....	с. 383
Яшкін Р. М. Постаць Олександра Смика у національно-патріотичному і культурно-мистецькому житті Тернопілля.....	с. 388

професійності педагога, їх поєднання і однаковий рівень розвитку сприяє ефективній взаємодії з дітьми з ООП, а це в свою чергу дає можливість розвитку для дітей.

Звертаючи увагу саме на емоційне прийняття дітей з різними типами порушень у розвитку педагогами, ми визначили, що взаємодія педагога з дітьми з ООП неможлива без толерантного ставлення до особливостей дитини, без природного прийняття її, без готовності до створення з нею дружніх, партнерських відносин, що в свою чергу потребує особистісного та професійного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. за заг. ред. Даниленко Л. І. Київ. 2007. 128 с.
2. Ленів З. Підготовка кадрів для створення оптимальних умов дітям із порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному середовищі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2014. № 3. С. 13–19.
3. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / Кол. авторів: І. О. Білозерська, Л. В. Будяк, З. П. Ленів, Ю. М. Найда, Г. В. Сак, О. М. Таранченко. За заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: «А.С.К.». 2012. 308 с.
4. Прядко Л. О. Готовність педагога загальноосвітнього закладу до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами як успішний фактор інклюзивного навчання. *Формування готовності педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання*. Рівне: РОППО. 2014. С. 79–89.
5. Савчук З. Психологічна готовність учителя до роботи в інклюзивному просторі: теоретичний аспект. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2017. № 2. С.42–46.
6. Методика визначення індивідуального рівня толерантності (Баднера). URL: <http://psy.kpi.ua/studentam/personal-growth/badner/> (дата звернення: 12.09.2023).

УДК 159.928:356.13:928

Чиж Олександра Федорівна,
аспірантка факультету психології,
кафедри теоретичної та консультативної
психології Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова,
м. Київ

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ

Креативність є однією з ключових характеристик, що визначають ресурсний потенціал особистості. У сучасному світі, де зростає значення

інновацій та пошуків нових ідей, розуміння креативності та її впливу на різні сфери життя стає все більш актуальним. Ця стаття зосереджена на огляді сучасних досліджень, що розкривають зв'язок між креативністю та ресурсним потенціалом особистості.

Креативність може бути визначена як здатність знаходити нові та оригінальні рішення, що приносять користь особистості та суспільству в цілому. Для багатьох сучасних вчених, креативність передбачає поєднання когнітивних та емоційних процесів, які дозволяють особистості думати незвичайними шляхами та здатність бути відмінною від установлених норм.

Однією з основних і найпоширеніших концепцій креативності є класична модель, яку запропонували Джой Гілфорд та Дж. Пол Джеллет [1]. Згідно з цією моделлю, креативність є взаємодією трьох основних факторів: здатності до вимірюваного інтелекту, здатності до творчої продуктивності та мотиваційних характеристик. Цей підхід надав підґрунтя для подальших досліджень креативності.

Сучасні дослідження пропонують альтернативні підходи до концептуалізації креативності. Наприклад, у моделі чуттєвої метафори, запропонованої Метью Мекконеллом та Марком Робертсом, креативність розглядається як здатність до створення нових переслідувань, які виникають зі сприймання інформації через засоби чуттєвого досвіду [2].

Інші дослідження, такі як теорія «різного рівня» М. К. Рунко та «теорія шести рядів» Дж. Гетца, пропонують багатофакторні підходи до концептуалізації креативності, враховуючи різні аспекти особистості та контексту [3].

Дослідження креативності мають велике значення для розвитку суспільства та індивідуального росту. Вони допомагають нам краще зрозуміти природу креативності та фактори, що з неї впливають. Покращення розуміння креативності дозволяє нам розробляти програми та стратегії, спрямовані на розвиток цієї характеристики у суспільстві та особистісно-орієнтованих процесах.

Концептуалізація креативності є складним процесом, який захоплює увагу сучасних психологів. Класична та альтернативні підходи до розуміння креативності розкривають різні аспекти цієї характеристики особистості. Сучасні дослідження сприяють розумінню креативності та її впливу на розвиток і прогрес суспільства.

Дослідження Джордж Ланд показують, що особистості, що володіють вищим рівнем креативності, мають більший ресурсний потенціал. Креативність є своєрідним ресурсом, який дозволяє особистості долати виклики та пристосовуватися до труднощів у різних сферах життя [4].

У контекст поняття «потенціал особистості» покладено розуміння його як системного, інтегративного утворення особистості, яке містить чимало структурних складових, що зумовлюють: здатність особистості виходити зі стійких внутрішніх критеріїв, орієнтуватися у своїй життєдіяльності, зберігати стабільність діяльності та смислових орієнтацій на фоні тиску зовнішніх умов (В. Маралів, С. Головін, Д. Гудінг); формувати систему відносин людини до зовнішнього світу і себе (В. М'ясищев); успішність людини в різних видах діяльності в контексті життя в цілому (М. Каган, І. Ашмарін); ступінь розвиненості здібностей особистості та можливостей їх реалізації (М. Алексеєнко, Г. Зараковський); успішність адаптації (А. Богомолів, С. Добряк, Н. Коновалова, В. Кулганова, А. Маклаков, О. Резнікова, Р. Свиначенко, Н. Старинська) [1].

Креативність є важливим ресурсом на сучасному етапі розвитку суспільства. Вона сприяє розвитку ресурсного потенціалу особистості та допомагає вирішувати проблеми, знаходити творчі рішення та розкривати нові можливості. Сучасні дослідження зорієнтовані на розуміння креативності та її впливу на розвиток особистості, що відкриває нові перспективи для її розвитку та використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Міляєва В. Р. Теоретичний аналіз поняття «потенціал особистості» / В. Р. Міляєва, Н. К. Лебідь, Ю. В. Бреус. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. 20. Кам'янець-Подільський: В-во К-ПНУ ім. І. Огієнка, 2013. С. 405–415.

2. Роберт Дж. Штернберг Что делает двух людей по-настоящему совместимыми друг с другом? URL: <http://www.robertjsternberg.com>

3. URL: https://www.researchgate.net/profile/Mihaly_Csikszentmihalyi

4. Електронний ресурс. URL: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/profile.aspx?facId=6415>

5. Електронний ресурс. URL: <https://www.georgeland.com>

6. Електронний ресурс. URL: <https://www.sparkthewave.org>

УДК 37:159.99

Шевчишена Оксана Володимирівна,
кандидат психологічних наук, старший
викладач кафедри педагогіки та
психології Хмельницького обласного
інституту післядипломної педагогічної
освіти імені Анатолія Назаренка,
м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ВЧИТЕЛЕМ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ШКОЛЯРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО/ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ КРАЇНИ

У зв'язку з широкомасштабним вторгненням Російської Федерації на Україну, яке відбулось 24 лютого 2022 року, відбулися суттєві зміни в різних сферах життєдіяльності соціуму, зокрема, в освітній галузі. В умовах воєнного стану країни в закладах загальної середньої освіти відбувається стрімке та потужне перезавантаження пріоритетів у виховному процесі як ефективного та дієвого засобу формування морального наративу демократії.

В контексті освітнього процесу закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану роль педагогічного працівника трансформується в його здатність гнучко надавати першу психологічну допомогу дітям-біженцям та їх батькам, а відтак, здійснювати психологічний супровід їхніх станів, зумовлених затьожністю стресу, глибокими емоційними переживаннями та стражданнями.

Основним нормативним документом, який на даний час виступає індикатором вище згаданих змін, є інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році [1]. У додатку 1.